

CPP CRNOGORSKI
PARLAMENT
PREDUZEĆA

CRNOGORSKI PARLAMENT PREDUZEĆA

22. mart 2013. godine

Plenarna sala Skupštine Crne Gore

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Privredna komora Crne Gore je inicirala održavanje Prvog Crnogorskog parlamenta preduzeća, smatrajući izuzetno važnim unapređivanje dijaloga između privrede i zakonodavne vlasti, a istovremeno otvarajući novu dimenziju unapređivanja uspostavljenog kontinuiranog dijaloga sa izvršnom vlašću.

Faza procesa evropskih integracija u kojoj se Crna Gora trenutno nalazi, što podrazumijeva brojne promjene privrednog ambijenta, te činjenica da će zakoni usklađeni sa evropskim zahtjevima biti razmatrani i donošeni u Skupštini dodatno opravdava inicijativu otvaranja dijaloga između privrede i predstavnika nacionalnog Parlamenta uz uključenost predstavnika Vlade.

Upravo u ovim kompleksnim i zahtjevnim pregovorima, Privredna komora Crne Gore je prepoznata kao institucija koja ima kapaciteta da preuzme brojne poslove koji se toga tiču, a neki su joj povjereni na vođenje. Zahvaljujući tome u prilici smo da crnogorsku privredu pravovremeno informišemo o svemu što integracije nose sa sobom, a ima uticaja na njihovo poslovanje, kao i da lobiramo za njene interese.

Učesnici zasijedanja Prvog Crnogorskog parlamenta preduzeća bili su: Predsjednik Privredne komore Crne Gore, Predsjednik Skupštine Crne Gore, Predsjednik Vlade Crne Gore, zamjenica predsjednika asocijacije komora Evrope, EUROCHAMBRES, Predsjednik Skupštine Privredne komore Crne Gore, potpredsjednici Skupštine Crne Gore, resorni ministri, guverner Centralne banke Crne Gore, poslanici-predstavnici radnih tijela Skupštine Crne Gore, predstavnici sindikata i 75 privrednih društava.

Zasijedanje je realizovano u tri sesije, na kojima su obrađene teme: Sistem obrazovanja – odnos ponude i tražnje na tržištu rada; Cjeloživotno učenje – stalno usavršavanje kadrova; Fleksibilnost tržišta rada i pokretljivost radne snage; Glavne karakteristike konkurentnosti crnogorske privrede; Ograničenja unapređenju konkurentnosti privrede; Korišćenje domaćih resursa i ravnomjerni regionalni razvoj kao osnov za održiv i prosperitetan ekonomski ambijent; Stepen razvijenosti infrastrukture (saobraćajne, komunalne, energetske ...) i njen uticaj na ekonomski razvoj; Investicione osnove dugoročnih planova ekonomskog razvoja i slično.

Privrednicima i ostalim učesnicima u uvodnom dijelu su se obratili: Predsjednik Privredne komore Crne Gore, Predsjednik Skupštine Crne Gore, Predsjednik Vlade Crne Gore i zamjenica predsjednika EUROCHAMBRES-a.

Tokom zasjedanja u diskusiji je učestvovalo 17 privrednika, tri predstavnika sindikata, pet članova nacionalnog Parlamenta i četiri ministra.

Na osnovu uvodnih izlaganja, diskusija i sprovedenog glasanja, proistekli su sljedeći stavoci i zaključci:

I sesija: LJUDSKI RESURSI

Nedvosmisleno je da kvalitetno obrazovanje prilagođeno potrebama društva u kojem živimo predstavlja uslov razvoja. Intezivnija saradnja privrede i obrazovnih ustanova je neophodna kako bi se uravnotežio odnos ponude i tražnje na tržištu rada, a sticanje praktičnog znanja i stalno usavršavanje kadrova preduslov smanjenja nezaposlenosti i boljeg poslovanja;

Svjedoci smo da postoje trendovi koji obrazovanje usmjeravaju ka željama i potrebama koje nijesu u skladu sa realnim zahtjevima crnogorske privrede i generalno privrednika-poslodavaca. S toga, postoji strukturna neusklađenost tržišta obrazovanja i tržišta rada. Sistem visokog obrazovanja sa hiperprodukcijom kadrova koje privreda ne može da absorbuje, je problem koji treba rješavati;

Kod srednjoškolskog obrazovanja, u sferi stručnog, potrebno je izvršiti usklađivanje upisne politike sa potrebama tržišta rada;

Postavlja se pitanje da li smo do te mjere razvijeni i bogati da postoji čitav niz zanimanja i poslova u kojima crnogorski građani slabo nalaze interes da se radno angažuju. Turizam, ugostiteljstvo, građevinarstvo ili sezonski poslovi u poljoprivredi, su dio oblasti u kojima ima mjesta za dodatno angažovanje radne snage iz Crne Gore;

Uređenost radnog zakonodavstva, je u našim uslovima najčešće predmet kompromisa postignutih na štetu privrede, samim tim i cijelog društva. Pravni okvir, prvenstveno važeći Zakon o radu, otežava formiranje fleksibilnog tržišta rada i uskraćuje mogućnost veće mobilnosti radne snage. To osjećaju privrednici u svim granama privrede. Donošenjem i pravilnom primjenom novog Zakona o radu, unaprijedila bi se ova oblast.

II sesija: KONKURENTNOST CRNOGORSKE PRIVREDE

Izlaganja učesnika u ovoj sesiji, su pokazali da je konkurencija na crnogorskom tržištu jaka, ne samo zbog postojanja konkurentnih domaćih preduzeća, već zbog otvorenog, liberalnog tržišta koje omogućava veliko prisustvo stranih roba i usluga;

I pored sve zaoštrenijih uslova i enormnog rasta aktera na globalnom tržištu, domaća preduzeća smatraju da imaju u ponudi kvalitetne proizvode i usluge koji realno mogu biti konkurentni;

Domaći proizvođači često dolaze u podređen položaj u odnosu na uvozne proizvode na crnogorskom tržištu, a na drugoj strani su prilično sputani pri pokušaju prodora na pojedina CEFTA tržišta, zbog zakona koji su važeći u određenim zemljama, a kojima se daje podrška domaćim

proizvodima i uslugama. Kada god se iniciralo prenošenje istog modela za crnogorsko tržište, odgovor je bio negativan sa argumentacijom da to predstavlja kršenje osnovnog načela međunarodne trgovine – kršenje nacionalnog tretmana;

Značajno različiti budžetski podsticaji u poljoprivredi uticali su da su uvozni prehrambeni proizvodi na našem tržištu jeftiniji od domaćih, a kada se ovome doda damping, cijene pojedinih uvoznih prehrambenih proizvoda su znatno ispod cijena domaćih proizvoda. Vrlo nizak nivo cijena uvoznih prehrambenih proizvoda uticao je da su uvozni proizvodi postali cjenovno konkurentniji od domaćih, što je za sobom povlačilo uvoz uz avansne uplate. Avansiran uvoz po vrlo niskim cijenama, uzrokovao je na drugoj strani prilično duge rokove plaćanja prema domaćim proizvođačima koji su postali beskamatni kreditori trgovinskih firmi.

Ekonomski nelogični, dugi rokovi plaćanja prema domaćim proizvođačima, koji u pojedinim slučajevima idu i preko 180 dana, nepostojanje kvalitetnih sredstava obezbjeđenja kao i pojava nenaplaćenih potraživanja predstavljaju osnovne probleme funkcionisanja domaćeg poljoprivredno prehrambenog sektora, koji ozbiljno ugrožavaju njegovu likvidnost, a na dugi rok i opstanak. Pretjerano dugi rokovi plaćanja primoravaju domaće proizvođače da u maloprodajne cijene kalkulišu visoke kamatne stope što predstavlja opasnost za dalji porast cijena;

Saglasno prethodnom, u cilju očuvanja konkurentnosti domaćih proizvoda, zadržavanja postojećeg nivoa maloprodajnih cijena osnovnih prehrambenih proizvoda i zaštite životnog standarda stanovništva, potrebno je:

Donijeti propis o rokovima plaćanja osnovnih proizvoda za ljudsku ishranu (hljeb, brašno, mlijeko i mliječni proizvodi, hrana za odojčad, mast, ulje, meso i šećer) sa rokom od 15 dana. Tim propisom treba definisati nadležnost nadzora Poreske uprave za primjenu istog;

Zakonski urediti izdavanje akceptnog naloga kao sredstva obezbjeđenja i sredstva plaćanja, koji bi se podnosio na naplatu CBCG, kojim bi se blokirali svi žiro računi dužnika, a blokada bi trajala do naplate cjelokupne sume naznačene na akceptnom nalogu;

Unaprijediti Zakon o javnim nabavkama, jer postojeće odredbe predstavljaju značajne prepreke poslovanju, narušavajući i zdravu konkurenciju. Između ostalog važno je u Zakonu o javnim nabavkama brisati uslove koji se odnose na šifru djelatnosti, jer se one ne dijele po predmetima javnih nabavki, i navesti da je bitno dokazati da je privredni subjekt registrovan kod nadležnog organa;

Postoji potreba obezbjeđivanja povoljnih kreditnih sredstava, kao i intenzivnije promotivne aktivnosti;

Veliki broj preduzeća ne posjeduje standarde kvaliteta, a pomoć za njihovo uvođenje očekuje iz subvencija ili povoljnih kredita;

Ulaganja u opremu i tehnologiju, zatim edukaciju menadžera i zaposlenih, promotivne aktivnosti, kao i izgradnja poslovnih objekata, prepoznati su kao prioritetni uslovi za jačanje konkurentnske sposobnosti;

Zbog brojnih, naprijed pominjanih faktora, poslovne strategije naših firmi realizaciju proizvoda i dalje uglavnom usmjeravaju na domaće tržište;

III sesija: PUT KA EKONOMSKOM RASTU

Nepobitna je činjenica da Crna Gora raspolaže dovoljnim količinama prirodnih resursa dokazanog potencija, te je neophodno izraditi plan razvoja koji bi ih stavio u funkciju ekonomskog rasta;

Na bazi potencijala kojim Crna Gora raspolaže kada je u pitanju proizvodnja električne energije, planskim pristupom može se učiniti da se smanji uvozna zavisnost od električne energije, čime se obezbjeđuje za zemlju veoma važna energetska sigurnost;

Odgovor svim ovim izazovima je održivi razvoj koji mora poštovati četiri smjernice: međugeneracijsku jednakost, kvalitet života, socijalnu koheziju i međunarodnu odgovornost;

Da bi se u punu funkciju stavila Luke Bar, kao značajan poslovni resurs kojim Crna Gora raspolaže, a saglasno njenom dobrom položaju i kapacitetima, neophodno je poboljšati veze iz unutrašnjosti prema Baru. Da bi se to realizovalo Vlada mora da se angažuje na povezivanju Luke željezničkim saobraćajnicama i prema zemljama regiona. To svakako podrazumijeva i unapređenje postojeće željezničke mreže u Crnoj Gori, kao i izgradnju novih pravaca;

Granični prelaz Sukobin staviti u funkciju privrede i preinačiti ga u robni prelaz, jer bi time bio jednostavniji pristup robama sa Kosova i Albanije i isto tako prema ovim destinacijama;

Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na lokacijama koje su predviđene za investiranje urediti, kako bi se i na taj način dala sigurnost investitorima;

Zarad podsticanja novih investicija na nivou državne uprave bi trebalo formirati organ koji bi bio zadužen za pružanje pomoći investitorima i pratio njihovu realizaciju, čime bi obezbijedili sigurnost i za investitore i za državu;

Pri komunalnom opremanju građevinskog zemljišta, preduzeti mjere da se prevaziđe sistem obezbjeđenja ovih sredstava isključivo o trošku investitora, te da se način obračuna i naplate naknade za komunalno opremanje upodobi sa sistemom rješavanja tog pitanja kao u zemljama Evropske unije, i to putem naplate poreskih i drugih davanja na teret svih poreskih obveznika kao krajnjih korisnika izgrađenog prostora. Ovim bi se doprinijelo potpunijoj komunalnoj opremljenosti lokacija, povoljnijim tržišnim cijenama, i uopšte posmatrano privlačenju investitora i razvoju investicionih projekata u Crnoj Gori;

Težiti ka većem stepen unaprijeđenosti Zakona o uređenju prostora i Zakona o unapređenju poslovnog ambijenta;

Isto tako postoji praksa u svim lokalnim samoupravama da se na neprodane stanove i poslovne prostore, koje investitor, kao firma registrovana za izgradnju i prodaju

građevinskih objekta, na kraju poslovne godine iskazuje saglasno zakonu kao zalihu gotovih proizvoda - neprodane robe, obračunava i naplaćuje godišnji porez na imovinu. Ovo nastaje usljed nepreciznosti odredaba Zakona o porezu na nepokretnosti, usled čega lokalne samouprave neosnovano prisvajaju ova sredstva kao svoj budžetski prihod. Stoga je neophodno pokrenuti inicijativu za izmjenu Zakona u tom pravcu.

Neophodno je izmijeniti Zakon o energetici u smislu jasnog utvrđivanja obaveza Elektroprivreda Crne Gore prema investitoru konkretnog objekta, koji snosi cjelokupan trošak izgradnje infrastrukture. Razlog je što postoji praksa, da investitori ulažu značajna sredstva u izgradnju elektro-energetske infrastrukture o svom trošku, počev od izrade projektne dokumentacije, pribavljanja građevinske dozvole, same izgradnje, obezbjeđenja prostora za trafostanice, pa do pribavljanja upotrebne dozvole, a Elektroprivreda Crne Gore po tom osnovu bez ikakvih svojih ulaganja ubira značajna sredstva.

Cijena kredita, koja se uzima kao negativan element ocjene efikasnosti bankarskog sistema, proističe iz skupih izvora – 3,5% do 4,5% su izvori koje plaća crnogorski bankarski sektor, plus rizik, jer je rast kredita koji se uredno ne servisiraju i dalje kontinuiran (23% ukupnog portfolija kasni sa otplatom);

Sa aspekta i realnog i bankarskog sektora zabrinjavajućim se prepoznaje stepen sistemske likvidnosti i rastući stepen zaduženosti, kao i neefikasnost izvršnih postupaka. Ovi elementi su svakako izvan bankarskog sistema, a njihovo eliminisanje je osnov za povećanje efikasnosti bankarskog sistema.

PITANJA I PRIJEDLOZI O KOJIMA SE GLASALO, MJERE I PREPORUKE

I sesija: LJUDSKI RESURSI

1. Da li bi intenzivnija saradnja privrede i obrazovnih ustanova uravnotežila odnos ponude i tražnje na tržištu rada?

DA 97%

Privrednici nemaju dilemu da je potrebna intenzivnija saradnja privrede i obrazovnih ustanova kako bi se uravnotežio odnos ponude i tražnje na tržištu rada, što je već duže veliki problem. Ovakav rezultat jasno implicira da se moraju preduzeti aktivnosti koje bi pomogle uspostavljanje i održavanje kvalitetne veze privreda-obrazovne institucije.

2. Da li smatrate da sticanje praktičnih znanja kroz obuku u preduzećima, u toku redovnog školovanja, može uticati na smanjenje nezaposlenosti?

DA 93%

Stavom da sticanje praktičnih znanja kroz obuku u preduzećima, u toku redovnog školovanja, može uticati na smanjenje nezaposlenosti, privrednici pokazuju apsolutnu spremnost da sa svoje strane daju doprinos unapređenju obrazovnog sistema. Ovo predstavlja i važan uslov za realizovanje potrebe definisane odgovorom na prethodno pitanje.

3. Da li smatrate da je stalno usavršavanje zaposlenih preduslov uspješnosti vašeg poslovanja?
DA 95%

Cjeloživotno učenje, kojim se savladavaju nova znanja i vještine nametnute aktuelnim zahtjevima tržišta nedvosmisleno predstavlja preduslov uspješnog poslovanja. Ovakav odgovor potvrđuje spremnost da poslodavci kontinuirano ulažu u obrazovanje svojih zaposlenost, u smjeru sticanja znanja i vještina kojima se mogu obvladati izazovi sa kojima se srijeću u poslovanju.

4. Da li je normativna uređenost radnih odnosa na zadovoljavajućem nivou?
NE 74%

Ovaj rezultat pokazuje da se očekuje u skorije vrijeme donošenje propisa kojima se uređuje radne odnose, koji će kvalitativno unaprijediti ovu oblast. Pravni okvir, prvenstveno važeći Zakon o radu, otežava formiranje fleksibilnog tržišta rada i uskraćuje mogućnost veće mobilnosti radne snage. To osjećaju privrednici u svim granama privrede, te i na ovaj način upućuju donosiocima odluka apel da se u najskorije vrijeme unaprijedi pravni okvir ove oblasti.

II sesija: KONKURENTNOST CRNOGORSKE PRIVREDE

1. Da li smatrate da su domaći proizvodi/usluge konkurentni na globalnom tržištu?
DA 60%

Natpolovična većina smatra da su domaći proizvodi i usluge konkurentni na globalnom nivou.

2. Da li smatrate da su mjere zaštite drugih zemalja uticale na konkurentnost vaših proizvoda i usluga?
DA 78%

Značajna većina učesnika smatra da su mjere zaštite koje primjenjuju druge zemlje imala uticaja na konkurentnost domaćih proizvoda i usluga. O ovome je detaljnije rečeno u dijelu ovog materijala koji predstavlja sažetak stavova izrečenih na zasjedanju.

3. Da li smatrate da pravni okvir daje mogućnost za efikasnu zaštitu domaće privrede od nelojalne konkurencije?
NE 62%

Ovakav rezultat glasanja implicira da treba izvršiti promjene unutar pravnog okvira po pitanju davanja mogućnosti za efikasnu zaštitu domaće proizvodnje od nelojalne konkurencije, budući da sadašnji to ne pruža.

4. Da li smatrate da primjena međunarodnih standard i pravila u poslovanju doprinosi rastu konkurentnosti vašeg poslovanja?
DA 93%

Primjena međunarodnih standard i pravila u poslovanju prepoznata je kao mehanizam koji nedvosmisleno doprinosi rastu konkurentnosti domaće privrede.

5. Da li smatrate da je nivo tehničko tehnološke opremljenosti proizvodnje limitirajući faktor konkurentnosti?
DA 85%

Limitirajući faktor konkurentnosti svakako je nivo tehničko tehnološke opremljenosti proizvodnje, mišljenje je značajnog broja privrednika.

III sesija: PUT KA EKONOMSKOM RASTU

1. Da li su zacrtani razvojni prioriteti (poljoprivreda, turizam i energetika) realna osnova za ispunjenje očekivanih efekata ekonomskog rasta Crne Gore?

DA 89%

Privrednici smatraju da su poljoprivreda, turizam i energetika realni razvojni pririteti Crne Gore, I da na taj način predstavljaju realnu osnovu za ispunjenje očekivanih efekata ekonomskog rasta Crne Gore. Naravno, uz sve ono što treba unaprijediti kao preduslov korišćenja I drugih resursa I potencijala, a o čemu je bilo riječi u diskusijama.

2. Da li smatrate da sadašnje stanje u finansijskom sektoru omogućava redovno poslovanje realnog sektora i ekonomski rast?

NE 80%

Stanje u finansijskom sektoru kakvo je trenutno u Crnoj Gori privrednici smatraju da ne omogućava redovno poslovanje realnog sektora, a time ne predstavlja ni osnovu za podsticanje ekonomskog rasta.

3. Da li smatrate da je postojeća infrastruktura neadekvatna i da to predstavlja jedan od dominantnih kočnica ekonomskog rasta?

DA 86%

Postojeća infrastruktura (saobraćajna, komunalna, energetska) smatraju privrednici predstavlja jednu od dominantnih kočnica privrednog rasta. To je I razlog da se kako se čulo kroz diskusije moramo opredijeliti na njeno hitno unapređivanje, jer ćemo samo na taj način uspjeti podići nivo investicija I uposlenosti važnih kapaciteta kojima raspolažemo (Luka Bar) I sl.

4. Da li smatrate da će intenziviranje procesae EU integracija imati presudnu ulogu u ubrzanom razvoju crnogorske ekonomije?

DA 77%

Ovaj rezultat pokazuje da su privrednici u značajnom broju uvjereni da će inteziviranje procesa evropskih integracija imati važnu ulogu u ubrzanom razvoju crnogorske ekonomije. Kako se čulo u diskusijama usklađenost određenih normi na nacionalnom nivou sa onim što se zahtijeva u EU daće sigurnost prije svega investitorima, kako stranim tako i domaćim.